

Scenariusz lekcji:**Temat: Powstania Śląskie i ich historia ukryta w źródłach.****Typ szkoły:** Liceum Ogólnokształcące**Rodzaj zajęć:** historia**Uwagi do realizacji zajęć:**

Scenariusz lekcji przeznaczony jest dla uczniów klas 3 lub 4 liceum ogólnokształcącego (realizujących program nauczania na poziomie podstawowym i rozszerzonym). Obejmuje dwie godziny lekcyjne, które powinny być przeprowadzone z zachowaniem niewielkiego odstępu czasowego (np. 2-3 tygodnie). Lekcja pierwsza ma charakter teoretyczny, jej cel to przedstawienie historii powstań śląskich w oparciu o źródła oraz doskonalenie pracy uczniów ze źródłami historycznymi. Lekcja druga ma na celu praktyczne wykorzystanie zdobytej wiedzy w oparciu o samodzielną pracę uczniów. W ten sposób scenariusz może być realizowany w formie projektu edukacyjnego.

Cel ogólny:

Przedstawienie historii powstań śląskich oraz doskonalenie umiejętności analizy źródeł historycznych przez uczniów.

Cele szczegółowe:**Uczeń wie:**

- jakie były postanowienia konferencji wersalskiej w stosunku do przynależności Górnego Śląska,
- jak wyglądały przygotowania strony polskiej i niemieckiej do plebiscytu,
- kim był Wojciech Korfanty,
- jak wyglądał przebieg powstań śląskich,
- jaki był stosunek władz polskich oraz zachodu do powstań śląskich,
- jakie są najważniejsze miejsca pamięci poświęcone historii powstań śląskich,

Uczeń rozumie:

- jakie były nastroje wśród mieszkańców Górnego Śląska po I wojnie światowej oraz z czego wynikała ich chęć do walki o przynależność tego regionu do państwa polskiego,
- argumenty strony polskiej za przynależnością Górnego Śląska do II Rzeczypospolitej,
- skutki III powstań śląskich,

Uczeń potrafi:

- krótko opisać, jak zmieniała się przynależność Śląska na przestrzeni wieków,
- wyjaśnić znaczenie tego regionu dla gospodarki i rozwoju II Rzeczypospolitej,
- ocenić przygotowanie powstańców do walki,
- wykorzystując źródła statystyczne oraz kartograficzne potrafi przedstawić i ocenić ostateczny podział Górnego Śląska,
- dokonywać trafnej analizy różnego rodzaju źródeł historycznych odnoszących się do historii powstań śląskich,
- przeprowadzić sondę uliczną dotyczącą historii powstań śląskich,
- w oparciu o odpowiednie strony internetowe wyszukiwać materiały i przygotowywać plansze dydaktyczne dot. historii powstań śląskich oraz prezentację multimedialną,
- napisać krótką odezwę zachęcającą mieszkańców do głosowania za przynależnością Górnego Śląska do państwa polskiego,
- zaśpiewać dowolnie wybraną piosenkę powstańczą.

Treści programowe:

- rozwijanie i pogłębianie zainteresowania przeszłością, zachodzącymi w niej procesami i wydarzeniami,
- rozwijanie myślenia historycznego, krytycyzmu i tworzenie narracji historycznej,

- rozbudzanie zainteresowań historią lokalną oraz regionalną,
- kształtowanie poczucia troski o pamiątki i zabytki historyczne,
- rozwijanie umiejętności samodzielnej pracy z materiałem historycznym oraz integracji wiedzy uzyskanej z różnych źródeł historycznych,
- kształtowanie umiejętności samodzielnego poszukiwania wiedzy, dokonywania jej selekcji oraz samodzielnej oceny,
- sprawa polska w polityce międzynarodowej po I wojnie światowej,
- walka o granice odrodzonego państwa polskiego (granica zachodnia),
- trzy powstania śląskie oraz plebiscyt na Górnym Śląsku

Metody i techniki:

Metody podające: wykład informacyjny

Metody problemowe: metody aktywizujące w tym dyskusja oraz metoda inscenizacji (aranżacja piosenki),

Metody praktyczne: praca pod kierunkiem z ilustracjami, mapami, tekstami źródłowymi, metoda projektu (sonda, plansze, prezentacja multimedialna, oraz odezwy)

Metody eksponujące: wystawa,

Pojęcia kluczowe:

Konferencja wersalska, plebiscyt, POW, I,II,III powstanie śląskie, Linia Korfanteo, „Akcja Mosty”, masakra w Mysłowicach, Hotel Lomnitz, Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa, policja plebiscytowa, bitwa o Kędzierzyn-Koźle, bitwa o Górę św. Anny, Rada Ambasadorów, Konwencja Górnos Śląska,

Materiały pomocnicze:

Teksty źródłowe (fragmenty dokumentów archiwalnych), ilustracje (zdjęcia ze stron internetowych np. plakatów, znaczków, walczących powstańców), mapy, plansze, prezentacja multimedialna.

Środki dydaktyczne:

Tablica, podręcznik, rzutnik multimedialny z głośnikiem, komputery, Internet, kamera/dyktafon, papier bryistol (wielkości A1), papier ksero, anty ramy, sztalugi.

Literatura i źródła:

Będkowski L., *Pomocnik Historyczny. Dzieje Śląska czyli historia pogranicza*, Warszawa 2019.

Brzoza Cz., Sowa A., *Wielka Historia Polski*, tom 5, Warszawa 2003.

Grześkowiak G., Mikitin J., *Powstania Śląskie 1919-1920-1921*, Warszawa 2013.

Kozłowski E., Wrzosek M., *Historia Oręża Polskiego 1795-1939*, Warszawa 1984.

Krawczyk J. *Chwała oręża polskiego, Bitwa o Górę św. Anny*, tom 45, Warszawa 2007,

Popiołek K., *Historia Śląska od pradziejów do 1945*, Katowice 1972.

Wyszczelski L., *Zwycięskie bitwy Polaków-1921 III Powstanie Śląskie*, tom 48, Warszawa 2015.

Encyklopedia Powstań Śląskich, pod red. F. Hawranka, Opole 1982r.

Strony internetowe:

www.postancyslascy.pl

www.muzeumslaskie.pl

www.dzieje.pl

www.historiaposzukaj.pl

www.fbc.pionier.net.pl

www.sbc.org.pl

www.wielkahistoria.pl

Czas trwania:

90 minut

Tok lekcji:**Lekcja 1****FAZA WSTĘPNA**

A. Rekapitulacja wtórna:

Część pierwsza:

Wykład informacyjny nauczyciela połączony z dyskusją dot. „Przynależności Śląska na przestrzeni wieków”. (2 min)

Nauczyciel przypomina najważniejsze wydarzenia z historii Śląska.

Średniowiecze:

- czasy piastowskie: ok. 900 r. najprawdopodobniej przez Mieszka I Śląsk zostaje przyłączony do państwa polskiego,
- podjęcie decyzji przez Kazimierza Wielkiego o przekazaniu praw do Śląska władcom czeskim (układ w Pradze 1356 r.).

Epoka nowożytna:

- rok 1526 po śmierci Ludwika Jagiellończyka w bitwie pod Mohaczem następuje przejście Śląska wraz z wszystkimi ziemiami korony czeskiej przez dynastię Habsburgów,
- XVIII w. okres tzw. wojen śląskich oraz tzw. wojny 7-letniej, których ostatecznym efektem było opanowanie Śląska przez Prusy w 1763r.
- **wiek XIX** proces odzyskiwania świadomości narodowej przez Górnoszlązaków (działalność Józefa Szafranka, Karola Miarki).

Część druga:

Dyskusja: (2 min)

Powtórzenie wiadomości:

Uczniowie odpowiadają na pytanie: *Jakie decyzje dotyczące granic państwa polskiego podjęto na konferencji wersalskiej ? (ze szczególnym uwzględnieniem decyzji dot. Górnego Śląska).*

- 28 czerwca 1919 r. ogłoszenie postanowień: państwo polskie odzyskiwało Wielkopolskę, utworzono tzw. Wolne Miasto Gdańsk, przynależność Warmii, Mazur oraz Górnego Śląska (art.88) miała zostać rozstrzygnięta na drodze plebiscytu.

Uczniowie wspólnie z nauczycielem wyjaśniają pojęcie plebiscyt.

Forma głosowania mieszkańców danego regionu za jego przynależnością do określonego państwa.

FAZA REALIZACYJNA

B. Wprowadzenie nowego materiału:

1. Sytuacja na Górnym Śląsku na początku XX w. – wykład problemowy, dyskusja oraz praca pod kierunkiem. (4 min)

Praca pod kierunkiem:

Uwagi do pracy ze źródłem:

Uczniowie w czasie trwania zajęć powinni przeczytać oryginał źródła, w tym celu muszą korzystać z komputerów z dostępem do Internetu lub rzutnika.

Fragment Pamiętnika Górnoszlązaka cz. 1, str.9, zakładka Oparte na faktach, Archiwum Państwowe w Opolu, sygn. 45/2926/347

Źródło: www.powstancyslascy.pl

Tekst 1

Pytania do źródła (Załącznik nr 1) :

1. Jak autor ocenia relacje polsko-niemieckie w tym regionie? Na jakie problemy zwracał uwagę ?
2. Jak ocenia dotychczasową postawę Górnoszlązaków względem Niemców ?
3. Jakich informacji o autorze pamiętnika dostarcza ten fragment źródła ?

Proponowane odpowiedzi:

1. Ocena zdecydowanie negatywna twierdzi, że panowanie niemieckie stanowi zagrożenie dla tożsamości narodowej Górnoszlązaków „polskości”. Zwraca uwagę na stałą konieczność dbania o język polski i obyczaje wobec napływu kultury germańskiej. Wymienia również problem zajmowania ziemi polskiej przez Niemców.
2. Twierdzi, że dotychczas Górnoszlązacy nie podejmowali walki zbrojnej stawiali jedynie „bierny opór”, gdyż „monarchia Wilhelmów i Fryderyków” była zbyt silnym przeciwnikiem.
3. Jest patriotą, dla którego ważne są polskie obyczaje i kultura.

Następnie nauczyciel wspólnie z uczniami dokonuje oceny nastojów panujących na Górnym Śląsku w momencie odzyskania przez Polskę niepodległości. Zwraca uwagę na silne dążenia niepodległościowe Górnoszlązaków, jeszcze w czasie trwania I wojny światowej (działania POW).

Wspólnie z uczniami wymienia argumenty historyczne, językowe, etnograficzne, gospodarcze, strategiczne przemawiające za przynależnością tego regionu do Polski.

- argumenty historyczne: od czasów piastowskich region należał do Polski,
- argumenty językowe: 70% mieszkańców posługiwało się językiem polskim,
- argumenty etnograficzne: większość mieszkańców stanowili Polacy,
- argumenty gospodarcze: Górny Śląsk ważnym ośrodkiem przemysłowym wspierającym rozwój ekonomiczny młodego państwa polskiego,
- argumenty strategiczne: ośrodek wpływający na rozwój militarny państwa, do którego należy.

2. Wybuch I powstania śląskiego - praca pod kierunkiem oraz wykład informacyjny. (3 min)

Fragment tekstu pt. „*Niezgoda na niesprawiedliwość*” (Załącznik nr 2)

Źródło: www.powstancyslascy.pl, prof. dr hab. M. Lis, *Przewodnik po wystawie Ślązacy dla Niepodległej. Trwanie, wiara, nadzieja. Rok 2019, Rokiem powstań śląskich. str.18, Instytut Śląski w Opolu.*

Uczniowie w oparciu o fragment tekstu 2 odpowiadają na pytania:

1. Jak mieszkańcy Górnego Śląska zareagowali na postanowienia konferencji wersalskiej ?
2. Jaki był bezpośredni skutek wydarzeń opisanych w tekście ?

Proponowane odpowiedzi:

1. Mieszkańcy byli rozczarowani podjętymi decyzjami, dlatego organizowali wiece i manifestacje.
2. Wybuch I powstania śląskiego.

Nauczyciel uzupełnia informacje z tekstu podając datę dzienną wybuchu I powstania śląskiego” 16/17 sierpnia 1919 r. Podkreśla spontaniczny charakter powstania, które było sprzeciwem przeciwko postanowieniom konferencji, narastającemu terrorowi niemieckiemu, którego przykładem była tzw. masakra robotników w kopalni w Mysłowicach i śmierć 10 osób.

Następnie wymienia główne przyczyny porażki: powstanie trwało 8 dni, o jego klęsce zadecydowały m.in: brak przygotowania militarnego powstańców, słabe uzbrojenie, problemy z dowodzeniem, bierna postawa rządu polskiego.

Pytania uzupełniające:

Jakie były przyczyny takiego stanowiska polskiego rządu ?

- zaangażowanie w wojnę o wschodnią granicę państwa polskiego,
 - konieczność przestrzegania postanowień traktatu wersalskiego,
- Czy I powstanie Śląskie przyniosło pozytywny skutek ?*

- mieszkańcy tego regionu zmanifestowali chęć przynależności do państwa polskiego.

3. Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa na Górnym Śląsku - praca pod kierunkiem, wykład informacyjny: (3 min)

Fragment tekstu pt. „Opole siedzibą Międzysojuszniczej komisji Rządzącej i Plebiscytowej”

Źródło: www.powstancyslascy.p, prof. dr hab. M. Lis, Przewodnik po wystawie *Ślązacy dla Niepodległej. Trwanie, wiara, nadzieja, Rok 2019 rokiem powstań śląskich*, str. 25, Instytut Śląski w Opolu, (Załącznik nr 3)

W oparciu o tekst uczniowie odpowiadają na pytania:

1. W jakim celu została powołana Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa ?
2. Kto stał na jej czele oraz czy wybór ten był korzystny dla sprawy polskiej ?

Proponowane odpowiedzi:

1. Zadaniem Komisji było przejęcie władzy i sprawne przeprowadzenie plebiscytu.
2. Przewodniczącym został francuski gen. Henri Le Rond, wybór był korzystny ponieważ reprezentował państwo, które sprzyjało Polakom na konferencji wersalskiej.

Warto, zwrócić uwagę, że w założeniu Komisja miała być organem neutralnym. Jednak w jej funkcjonowaniu widoczny jest spór jaki toczyły państwa Ententy. Francuzi sprzyjali stronie polskiej, a Anglicy i Włosi niemieckiej.

Uwagi do realizacji tego podpunktu lekcji:

W zależności od ilości czasu nauczyciel może ten fragment lekcji skrócić i wykorzystać wyłącznie wykład informacyjny.

Na pocz. 1920 r. weszły w życie postanowienia traktatu wersalskiego w ramach, którego na teren Górnego Śląska przybyli członkowie Międzysojuszniczej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej z Francuzem Henri Le Rondem na czele. Jej siedziba znajdowała się w Opolu, a do zadań komisji należało sprawowanie władzy w imieniu mocarstw oraz nadzorowanie przebiegu plebiscytu.

4. Przygotowania do plebiscytu: (5 min)

- Znaczenie Polskiego Komitetu Plebiscytowego – wykład informacyjny nauczyciela:

20 lutego 1920 r. Wojciech Korfanty został oficjalnie mianowany polskim komisarzem plebiscytowym. Siedziba komisariatu znajdowała się w „Hotelu Lomnitz” w Bytomiu. Celem komisariatu był przygotowanie mieszkańców Górnego Śląska do plebiscytu. Składał się z prezydium oraz 27 podlegających mu jednostek, czasami określany jest miniaturą prawdziwego rządu, ponieważ koncentrował się na różnych dziedzinach życia politycznym, kulturalnym, gospodarczym.

- Postawa społeczeństwa polskiego w okresie przygotowań do plebiscytu:

Uwagi do realizacji zadania:

W tej części zajęć uczniowie pracują na komputerach.

Praca pod kierunkiem/ praca w grupach: Uczniowie zostają podzieleni na III grupy i w oparciu o informacje ze źródła www.powstancyslascy.pl, *prof.zw. dr hab. R. Kaczmarek „Śląsk był polski-będzie polski”*, *Archiwum Państwowe w Katowicach*, znajdują odpowiedzi na polecenia. Następnie wspólnie z nauczycielem wypełniają tabelkę.

Grupa 1

Określa w jaki sposób władze państwa polskiego oraz partie polityczne wspierały Górnoszlązaków. Uczniowie wykorzystują fragmenty: *„Państwo polskie na pomoc Górnemu Śląskowi” str.3* (załącznik nr 4) oraz *„Polskie partie polityczne organizują pomoc” str.5* (załącznik nr 5)

Grupa 2

Określa stosunek obywateli z innych regionów państwa polskiego do sprawy Górnego Śląska. Uczniowie wykorzystują fragmenty: *„Podzielcie się chlebem z powstańcem górnośląskim” str. 7* (załącznik nr 6) oraz *„By ich w duchu podnieść. Ludzie kultury pomagają Górnemu Śląskowi” str. 9* (załącznik nr 7).

Grupa 3

Odpowiada na pytanie czy mieszkańcy Górnego Śląska mogli liczyć na pomoc wojska polskiego. Grupa wykorzystuje fragmenty: *„Wojsko Polskie pomaga powstańcom” str. 10* (załącznik nr 8) *„Broń dla powstańców” str.11* (załącznik nr 9).

Każda grupa wybiera lidera, który przedstawia wnioski z pracy.

Proponowane odpowiedzi:

Tabela

Pomoc ze strony państwa i partii	Pomoc ze strony obywateli	Pomoc ze strony Wojska Polskiego
- inicjatywy edukacyjne, odczyty, odezwy, - pomoc dla Polskiego Komisariatu Plebiscytowego, - organizowanie pomocy materialnej, - ułatwianie dojazdu tzw. emigrantom, - pomoc wojskowa dla konspiracji powstańczej.	- zbiórki pieniędzy, ubrań oraz żywności, - organizowanie odczytów i koncertów, z których część dochodów przeznaczano na rzecz Górnego Śląska, - organizowanie spotkań z polskimi artystami i naukowcami, - odczyty dot. sytuacji na Górnym Śląsku.	- wysyłanie broni oraz oddziałów składających się z tzw. uciekinierów z Górnego Śląska, - utworzenie DOP (Dowództwa Obrony Plebiscytu).

5. Przebieg II powstania śląskiego - wykład informacyjny nauczyciela: (2 min)

Konflikty narodowościowe prowokowane przez Niemców i brak reakcji ze strony aliantów doprowadziły do wybuchu kolejnego powstania w nocy z 19/20 sierpnia 1920r. Przeciwny powstaniu zbrojnemu był Korfanty, jednak o jego wybuchu zadecydowały ponownie nastroje społeczne. Powstanie było nieco lepiej zorganizowane, o jego początkowych sukcesach zadecydowała szybkość i zdecydowanie w działaniu. Mimo to powstanie trwało zaledwie tydzień i można powiedzieć, że było kolejną próbą zamianowania polskości regionu. Najważniejszym skutkiem powstania było powołanie przez Międzysojusznicy Komisję Rządząca i Plebiscytową tzw. Policji Plebiscytowej składającą się w połowie z Górnoszlązaków polsko i niemieckojęzycznych.

6. Rola propagandy w okresie przygotowań do plebiscytu - praca pod kierunkiem: (5 min)

Źródło: www.powstancyslascy.pl, prof. zw. dr hab. R. Kaczmarek „Śląsk był polski- będzie polski”, „Wojna na hasła i plakaty”, Archiwum Państwowe w Katowicach (załącznik nr 10).

Uwagi do realizacji zdania:

To zadanie jest szczególnie ważne w klasach realizujących program rozszerzony, ponieważ jednym z częściej pojawiających się zadań na egzaminie maturalnym jest interpretacja plakatów i napisów propagandowych z różnych epok historycznych.

Uczniowie odpowiadają na pytania:

1. *Do jakich wydarzeń, pojęć odwoływano się w hasłach propagandowych ?*
2. *Na jakie negatywne aspekty rządów niemieckich zwracano uwagę ?*
3. *Do jakich grup społecznych adresowano plakaty i hasła, swoje zdanie uzasadnij ?*

Proponowane odpowiedzi:

1.
 - odwoływano się do historii relacji polsko-krzyżackich,
 - nawiązywano do XIX w. procesu germanizacji pojęcie HAKATA,
 - określenie „berlińskie” zbrodnie mogło dotyczyć wydarzeń związanych z I wojną światową lub okresem germanizacji XIX w.
2.
 - aspekty niepodległościowe,
 - niedotrzymywanie umów ,
 - proces wywłaszczenia,
 - problemy biedy i bezrobocia,
 - zadłużenie Niemiec wynikające z konieczności spłaty reparacji.
3.
 - wszystkie grupy społeczne, ponieważ poruszają problemy ich życia codziennego.

7. Wyniki plebiscytu - praca pod kierunkiem oraz wykład informacyjny nauczyciela: (5min)

Źródło fragment książki „Powstania śląskie-1919-1920-1921”, Grzškowiak G, Mikitin, J, Warszawa 2013. oraz mapa (załącznik nr 11).

Tekst 4

„Do udziału w plebiscycie uprawnione były 1 221 274 osoby, wśród których 19,3% stanowili tzw. emigranci (Ślązacy, którzy z różnych przyczyn opuścili Górny Śląsk i zamieszkiwali na terenie Niemiec lub Polski, zostali dopuszczeni do plebiscytu jako byli jego mieszkańcy. Władze niemieckie wykorzystały tę sytuację i przetransportowały na teren plebiscytowy ok. 200 tys. takich osób). W głosowaniu wzięło udział 11 90 637 uprawnionych (97,5% ogółu). Za głosy nieważne uznano 4879 głosów (...) Za Polską opowiedziało się 40,3% głosujących za Niemcami 59,4%(...)”

Polecenie:

1. *Czy wstępna propozycja podziału Górnego Śląska przez MKRiP Górnego Śląska odzwierciedlała wyniki plebiscytu opisane w tekście ?*

Proponowane odpowiedzi:

Mimo iż wynik był dość niejednoznaczny 40,3% głosów za Polską a 59,4% za Niemcami, strona polska miała otrzymać jedynie niewielki fragment Górnego Śląska. Decyzja MKRiP Górnego Śląska był dla strony polskiej niesprawiedliwa.

Uwagi do realizacji tej części lekcji:

Można również wykorzystać źródła Pamiętnik Górnoślązaka cz.1 strona 81 (załącznik nr 12) ze strony internetowej www.powstancyslascy.pl.

Pytania do tekstu:

- a. *Jaka była główna przyczyna niekorzystnej decyzji o podziale Górnego Śląska ?*
- b. *Jakie był główny skutek plebiscytu ?*

Proponowane odpowiedzi:

- a. Niekorzystna interpretacja plebiscytu wynika z proniemieckiej postawy Niemców oraz Włochów.

b. Natychmiastowe przygotowania POW Górnego Śląska do III powstania Śląskiego.

8. III Powstanie Śląskie najważniejsze wydarzenia i ocena: wykład informacyjny nauczyciela praca pod kierunkiem. (5min)

Uwagi do realizacji tej części lekcji:

Strona militarna III powstania śląskiego zostanie przedstawiona na kolejnej lekcji. W tej części zajęć nauczyciel koncentruje się na przekazaniu uczniom informacji dotyczących III powstania, jakie można wyciągnąć z tekstów źródłowych.

Propozycje tekstów do wykorzystania:

Źródło strona internetowa www.powstancyslascy.pl, zakładka *Oparte na faktach-Newsy z fontu*.

Tekst (załącznik nr 13)

R. Horoszkiewicz

„Na powstańczym froncie”

Pytania do tekstu:

1. *Kiedy wybuchło III powstanie śląskie ?*
2. *Jak były zorganizowane wojska powstańcze ?*
3. *Jaka była reakcja komisji alianckiej na wybuch powstania ?*

Proponowane odpowiedzi:

1. 2/3 maja 1921 r.
2. Dwa fronty walki zewnętrzny (zachodni) i wewnętrzny („cerowanie miast”). Główny podział wojsk na 3 grupy: północ, południe oraz wschód (ta ostatnia grupa była najważniejsza). Podstawowe jednostki bataliony a następnie pułki.
3. Zagroziła interwencją zbrojną.

Tekst (załącznik nr 14)

R. Horoszkiewicz

„Czy Francuzi pomagali Polakom ?”

Pytania do tekstu:

1. *Jakie słabe strony wojsk powstańczych wymienia autor ?*

Proponowane odpowiedzi:

- na 35 tys. żołnierzy tylko 200 oficerów,
- mniejsze doświadczenie wojenne powstańców niż żołnierzy niemieckich,
- przedłużający się czas trwania walk,
- dużo improwizacji dot. amunicji, ubrań i żywności.

Tekst (załącznik nr 15)

R. Horoszkiewicz

„Ilu było powstańców?”

Pytania do tekstu:

1. *Jaka była liczba powstańców?*
2. *Jak oceniał morale walczących powstańców?*

Proponowane odpowiedzi:

1. od 25 do 60 tys. (liczba trudna do określenia, różniła się w zależności od czasu trwania walk)
2. Mimo chwilowych braków dyscypliny (prośby o tzw. urlopy) powstańcy byli zawsze gotowi do walki.

FAZA PODSUMOWUJĄCA

C. Przekazanie instrukcji dotyczącej projektu edukacyjnego realizowanego przez klasę: (7min)

D. Zadanie domowe (2min)

W oparciu o podręcznik uczniowie wymieniają najważniejsze skutki powstań śląskich

INSTRUKCJA DO REALIZACJI PROJEKTU EDUKACYJNEGO W RAMACH LEKCJI 2

Lekcja 2

Czas trwania 45 minut

Forma realizacji: projekt edukacyjny

Zagadnienie:

Powstania Śląska – nasza historia regionalna.

Źródła:

Będkowski L., *Pomocnik Historyczny. Dzieje Śląska czyli historia pogranicza*, Warszawa 2019.

Brzoza Cz., Sowa A., *Wielka Historia Polski*, tom 5, Warszawa 2003.

Grześkowiak G., Mikitin J., *Powstania Śląskie 1919-1920-1921*, Warszawa 2013.

Kozłowski E., Wrzosek M., *Historia Oręża Polskiego 1795-1939*, Warszawa 1984.

Krawczyk J. Chwała oręża polskiego, Bitwa o Górę św. Anny, tom 45, Warszawa 2007,

Popiołek K., *Historia Śląska od pradziejów do 1945*, Katowice 1972.

Wyszczelski L., *Zwycięskie bitwy Polaków-1921 III Powstanie Śląskie*, tom 48, Warszawa 2015.

Encyklopedia Powstań Śląskich, pod red. F. Hawranka, Opole 1982r.

Strony internetowe:

www.postancyslascy.pl

www.muzeumslaskie.pl

www.dzieje.pl

www.historiaposzukaj.pl

www.fbc.pionier.net.pl

www.sbc.org.pl

www.wielkahistoria.pl

Termin realizacji:

3 tygodnie

Kryteria oceny:

W realizację projektu musi być zaangażowany każdy uczeń klasy. Ocena będzie miała wartość równoznaczną z oceną ze sprawdzianu. Przy ocenianiu przede wszystkim będzie brana pod uwagę: samodzielność i staranność wykonania, zaangażowanie, wykorzystanie odpowiednich źródeł oraz poprawność merytoryczna. Po zakończeniu projektu każda grupa przedstawia nauczycielowi krótkie sprawozdanie (w formie pisemnej) dotyczące swojej pracy, wymieniając jednocześnie zadania w jakie zaangażowani byli poszczególni uczniowie.

Formy realizacji:

- w trakcie realizacji projektu uczniowie dzielą się na 6 grup.
- lista z podziałem na odpowiednie grupy ma zostać przekazana nauczycielowi na najbliższej wspólnej lekcji.
- zadania wykonywane przez grupy będą przedstawiane na lekcji (część może być zaprezentowana również w szkole np. w trakcie apelu z okazji rocznicy wybuchu powstań śląskich).

Zadania do wykonania:

Grupa 1

Zadanie

Sonda uliczna dotycząca stanu wiedzy lokalnych mieszkańców na temat historii powstań śląskich.

- 5 osób

W ramach tego zadania uczniowie: samodzielnie wymyślają pytania, jakie będą zadawać (mogą je na bieżąco skonsultować z nauczycielem). Następnie muszą przeprowadzić sondę (mogą nakręcić krótki 5

minutowy film lub nagrać odpowiadających dyktafonem). Ostatnią część zadania stanowią wnioski, czyli ich osobiste podsumowanie wyników sondy.

Wyniki sondy uczniowie przedstawiają podczas lekcji kończącej projekt.

Grupa 2

- 3 osoby

Prezentacja multimedialna „Przygotowanie militarne i oblicza powstańców śląskich”

W oparciu o zdjęcia ze strony powstancyslascy.pl m.in. Wirtualny Album wykonują prezentację multimedialną dot. stanu uzbrojenia powstańców. W swojej prezentacji wyjaśniają pojęcie „Akcja Mosty” oraz krótko przedstawiają przebieg jednego z głównych starć militarnych III powstania śląskiego bitwy o Kędzierzyn-Koźle lub Górę św. Anny.

Ich zadaniem jest również zapoznanie klasy z narzędziem „Znajdź powstańca”.

Wyniki swojej pracy prezentują na lekcji.

Grupa 3

- do 5 osób

„Propaganda na służbie plebiscytu- plakaty i znaczki powstańcze” wystawa uczniowska.

Wykonanie plansz w wielkości A1 ze zdjęciami znaczków, plakatów propagandowych z okresu kampanii plebiscytowej. Uczniowie przygotowują plansze z kolorowymi wydrukami i krótkimi opisami wyjaśniającymi symbolikę plakatów oraz znaczków.

Uczniowie mogą wykorzystać informacje ze strony www.powstancyslascy.pl

Ze względu na ograniczony czas trwania lekcji swoje plansze przedstawiają w formie wystawy w klasie lub na korytarzu szkolnym.

Grupa 4

- do 5 osób

„Miejsca pamięci poświęcone Powstaniom Śląskim” wystawa uczniowska.

Wykonanie plansz A1 dot. miejsc pamięci i zabytków poświęconych historii Powstań Śląskich wraz z ich krótkimi opisami. Podobnie jak grupa 3 swoje plansze przedstawiają w formie wystawy w klasie lub na korytarzu szkolnym.

Grupa 5

- do 4 osób

„Dlaczego warto głosować za przynależnością do Polski ?”- odezwy

Napisanie kilku wersji odezwy zachęcających mieszkańców Górnego Śląska do głosowania za przynależnością regionu do Polski. Uczniowie powinni wykorzystać w swoich pracach fragmenty tzw. Pamiętnika Górnoszlązaka ze strony www.powstancyslascy.pl oraz zwrócić uwagę na właściwe formy językowe i literackie. Odezwy zostają odczytane w czasie trwania lekcji oraz mogą być wykorzystane jako dekoracja sali.

Grupa 6

- Dowolna liczba osób

Wykonanie dowolnie wybranej piosenki powstańczej. Uczniowie śpiewają piosenką na lekcji lub na uroczystości szkolnej.

Uwagi do realizacji projektu:

Cel projektu to rozbudzenie zainteresowań uczniów historią lokalną oraz rozwijanie umiejętności wykorzystywania różnych źródeł informacji.

Jednocześnie projekt daje uczniom możliwość wykorzystania swoich zdolności- plastycznych, literackich, muzycznych.

W ciągu 3 tygodni, jakie uczniowie poświęcają na przygotowanie swoich zadań, nauczyciel powinien na bieżąco sprawdzać postęp prac, w razie problemów pomagać swoim uczniom.

Propozycje do zakończenia projektu:

Za wyjątkiem ocen, formą zakończenia projektu może być:

Jeżeli projekt był realizowany w klasie: wycieczka przedmiotowa do jednego z miejsc pamięci np. Muzeum Czynu Powstańczego na Górze św. Anny.

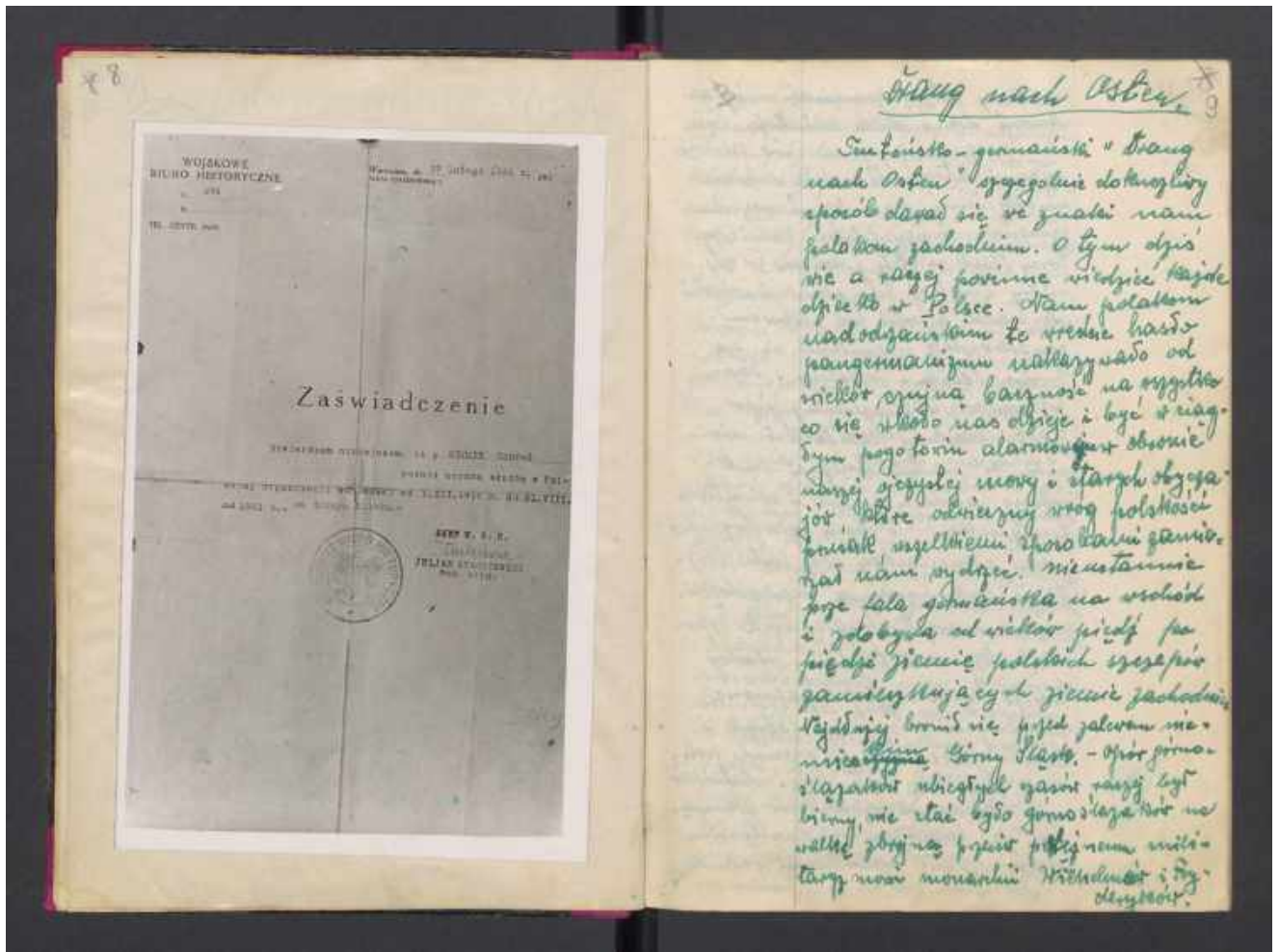
Jeżeli efekty projektu były prezentowane na forum szkolnym można zorganizować konkurs wiedzy o powstaniach śląskich. Propozycja testu (załącznik nr. 14).

Uwagi końcowe do scenariusza lekcji:

Wykorzystane teksty źródłowe oraz propozycja testu zostały dodane do scenariusza lekcji w formie aneksu w celu ułatwienia pracy nauczycielom.

ANEKS

Załącznik nr 1

Załącznik nr 2

Tekst

„Podjęta w Paryżu decyzja o plebiscycie odebrana została przez polską ludność górnośląską – podobnie jak w Polsce – jako krzywdząca. Wyrazem tego stały się manifestacje i wiece. Niemiecką z kolei radość wspierały inicjatywy mające na celu wymuszenie na zwycięskich mocarstwach odstąpienia od plebiscytu i pozostawienie spornego terytorium w Niemczech. W nadgranicznym regionie znacznie powiększono liczebność sił zmilitaryzowanych (Grenzschutz, policja) i zaostrzono działania terrorystyczne, mające zdusić dążenia polskich mieszkańców do oderwania regionu od Niemiec. W takiej atmosferze kierownictwo podziemia zbrojnego nie mogło powstrzymać oddolnego nacisku aktywu do zbrojnego zmanifestowania woli życia w odrodzonej Polsce. Pretekstem do wybuchu powstania stał się rozpoczęty 11 sierpnia strajk w górnośląskich kopalniach i mające miejsce 15 sierpnia wypadki w kopalni Mysłowice oraz aresztowanie niektórych przywódców POW Górny Śląska (...)”

Załącznik nr 3

Tekst

„Po wejściu w życie 10 stycznia 1920 r. traktatu wersalskiego, zgodnie z którym o losach Górnego Śląska miał zdecydować plebiscyt, sporne terytorium miało zostać poddane władzy międzynarodowej. W dniu 30 stycznia do Opola przybył pierwszy transport wojsk koalicyjnych (...). W dniu 11 lutego gmachy władz rejencji przejęła Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa. Zajęła ona biura w siedzibie rejencji przy dzisiejszym placu Wolności oraz w zamku na Pasiece, jak również budynek szkolny przy ul. Książąt Opolskich, część gmachów dyrekcji kolei, sądu, dom przy ul. Oleskiej 9 oraz kilka hal przemysłowych na magazyny. Jej przewodniczący, Francuz gen. Henri Le Rond, zajął służbowe mieszkanie w gmachu rejencji (...).”

Załącznik nr 4

Państwo Polskie na pomoc Górnemu Śląskowi

Państwo Polskie od momentu po 123 latach niewoli, interesach i okupacji znalazło się w trudnej sytuacji i potrzebowało pomocy z zewnątrz. W tym celu w 1919 roku, w ramach Górnego Śląska, ogłoszono wojnę domową. Przed wszystkim było to wsparcie polityczne na arenie międzynarodowej oraz pomoc wojskowa dla Komisji Rządzącej i Plebiscytowej. Rząd polski finansował również w całości działalność Polskiego Komitetu Plebiscytnego oraz wsparł różnorodne inicjatywy edukacyjne i kulturalne mające wzmacniać podkoc na terenie plebiscytowym. Niebagatelną rolę odegrała także pomoc materialna, zorganizowana w całej Polsce z pomocą państwa i prywatności. W czasie plebiscytu głoszących się w marcu 1921 roku Państwo Polskie wykonało wyjątkowo wielkie wysiłki w Górnym Śląsku, by mogły odbyć się w sposób normalny i pokojowy.

Państwo Polskie w tym czasie wykonało wiele starań, by mogły odbyć się w sposób normalny i pokojowy. W tym celu w 1919 roku, w ramach Górnego Śląska, ogłoszono wojnę domową. Przed wszystkim było to wsparcie polityczne na arenie międzynarodowej oraz pomoc wojskowa dla Komisji Rządzącej i Plebiscytowej. Rząd polski finansował również w całości działalność Polskiego Komitetu Plebiscytnego oraz wsparł różnorodne inicjatywy edukacyjne i kulturalne mające wzmacniać podkoc na terenie plebiscytowym. Niebagatelną rolę odegrała także pomoc materialna, zorganizowana w całej Polsce z pomocą państwa i prywatności. W czasie plebiscytu głoszących się w marcu 1921 roku Państwo Polskie wykonało wyjątkowo wielkie wysiłki w Górnym Śląsku, by mogły odbyć się w sposób normalny i pokojowy.

OBYWATELE!

Chciałbym powiedzieć wam, że w tym czasie Państwo Polskie wykonało wiele starań, by mogły odbyć się w sposób normalny i pokojowy. W tym celu w 1919 roku, w ramach Górnego Śląska, ogłoszono wojnę domową. Przed wszystkim było to wsparcie polityczne na arenie międzynarodowej oraz pomoc wojskowa dla Komisji Rządzącej i Plebiscytowej. Rząd polski finansował również w całości działalność Polskiego Komitetu Plebiscytnego oraz wsparł różnorodne inicjatywy edukacyjne i kulturalne mające wzmacniać podkoc na terenie plebiscytowym. Niebagatelną rolę odegrała także pomoc materialna, zorganizowana w całej Polsce z pomocą państwa i prywatności. W czasie plebiscytu głoszących się w marcu 1921 roku Państwo Polskie wykonało wyjątkowo wielkie wysiłki w Górnym Śląsku, by mogły odbyć się w sposób normalny i pokojowy.

Za Radę Ministrów
(-) Wilson

Zarządzenie Rady Ministrów z dnia 11 marca 1921 r. w sprawie ogłoszenia plebiscytu w Górnym Śląsku. Przed plebiscytem głoszących powstaje problem, w jaki sposób w tym czasie Państwo Polskie wykonało wiele starań, by mogły odbyć się w sposób normalny i pokojowy. W tym celu w 1919 roku, w ramach Górnego Śląska, ogłoszono wojnę domową. Przed wszystkim było to wsparcie polityczne na arenie międzynarodowej oraz pomoc wojskowa dla Komisji Rządzącej i Plebiscytowej. Rząd polski finansował również w całości działalność Polskiego Komitetu Plebiscytnego oraz wsparł różnorodne inicjatywy edukacyjne i kulturalne mające wzmacniać podkoc na terenie plebiscytowym. Niebagatelną rolę odegrała także pomoc materialna, zorganizowana w całej Polsce z pomocą państwa i prywatności. W czasie plebiscytu głoszących się w marcu 1921 roku Państwo Polskie wykonało wyjątkowo wielkie wysiłki w Górnym Śląsku, by mogły odbyć się w sposób normalny i pokojowy.

Państwo Polskie w tym czasie wykonało wiele starań, by mogły odbyć się w sposób normalny i pokojowy. W tym celu w 1919 roku, w ramach Górnego Śląska, ogłoszono wojnę domową. Przed wszystkim było to wsparcie polityczne na arenie międzynarodowej oraz pomoc wojskowa dla Komisji Rządzącej i Plebiscytowej. Rząd polski finansował również w całości działalność Polskiego Komitetu Plebiscytnego oraz wsparł różnorodne inicjatywy edukacyjne i kulturalne mające wzmacniać podkoc na terenie plebiscytowym. Niebagatelną rolę odegrała także pomoc materialna, zorganizowana w całej Polsce z pomocą państwa i prywatności. W czasie plebiscytu głoszących się w marcu 1921 roku Państwo Polskie wykonało wyjątkowo wielkie wysiłki w Górnym Śląsku, by mogły odbyć się w sposób normalny i pokojowy.

W tym czasie Państwo Polskie wykonało wiele starań, by mogły odbyć się w sposób normalny i pokojowy. W tym celu w 1919 roku, w ramach Górnego Śląska, ogłoszono wojnę domową. Przed wszystkim było to wsparcie polityczne na arenie międzynarodowej oraz pomoc wojskowa dla Komisji Rządzącej i Plebiscytowej. Rząd polski finansował również w całości działalność Polskiego Komitetu Plebiscytnego oraz wsparł różnorodne inicjatywy edukacyjne i kulturalne mające wzmacniać podkoc na terenie plebiscytowym. Niebagatelną rolę odegrała także pomoc materialna, zorganizowana w całej Polsce z pomocą państwa i prywatności. W czasie plebiscytu głoszących się w marcu 1921 roku Państwo Polskie wykonało wyjątkowo wielkie wysiłki w Górnym Śląsku, by mogły odbyć się w sposób normalny i pokojowy.

Zarządzenie Rady Ministrów z dnia 11 marca 1921 r. w sprawie ogłoszenia plebiscytu w Górnym Śląsku. Przed plebiscytem głoszących powstaje problem, w jaki sposób w tym czasie Państwo Polskie wykonało wiele starań, by mogły odbyć się w sposób normalny i pokojowy. W tym celu w 1919 roku, w ramach Górnego Śląska, ogłoszono wojnę domową. Przed wszystkim było to wsparcie polityczne na arenie międzynarodowej oraz pomoc wojskowa dla Komisji Rządzącej i Plebiscytowej. Rząd polski finansował również w całości działalność Polskiego Komitetu Plebiscytnego oraz wsparł różnorodne inicjatywy edukacyjne i kulturalne mające wzmacniać podkoc na terenie plebiscytowym. Niebagatelną rolę odegrała także pomoc materialna, zorganizowana w całej Polsce z pomocą państwa i prywatności. W czasie plebiscytu głoszących się w marcu 1921 roku Państwo Polskie wykonało wyjątkowo wielkie wysiłki w Górnym Śląsku, by mogły odbyć się w sposób normalny i pokojowy.

Polskie partie polityczne organizują pomoc

Po odrodzeniu się na Górnym Śląsku po I wojnie światowej polskich partii politycznych, mimo że nie znajdowały się one na terenie Państwa Polskiego, ich działacze podkreślali, że czują się częścią organizacji ogólnopolskich. Czołową rolę odgrywały partie centroprawicowe, stąd też ich wiódący udział w organizowaniu pomocy dla Górnego Śląska: chadecji na czele z Wojciechem Korfantyem (Polskie Stronnictwo Chrześcijańskiej Demokracji) i mającego olbrzymie zaplecze w chrześcijańskich związkach zawodowych Narodowego Stronnictwa Robotników (potem znanego pod nazwą Narodowa Partia Robotnicza), którego prezesem był Józef Rymer. Olbrzymią rolę odegrali jednak także socjaliści. Polska Partia Socjalistyczna w byłym zaborze pruskim już przed I wojną światową należała do tzw. nurtu niepodległościowego. Jej przywódca, Józef Biniskiewicz, współpracował od czasów rewolucji 1905-1907 z Józefem Piłsudskim, a na zjeździe zjednoczeniowym PPS w Krakowie w 1919 roku oficjalnie zgłosił wstąpienie socjalistów z zaboru pruskiego i Górnego Śląska do ogólnopolskiej PPS.

W pomoc podczas kampanii plebiscytowej zaangażowało się wielu czołowych polityków II RP. Tutaj specjalna broszura przygotowana przez jednego z przywódców PPS, premiera centrolewicowego rządu lubelskiego - Ignacego Daszyńskiego. Skierował ją do robotników górnośląskich, oznaczając potrzebę głosowania za Polską trwającą na Górnym Śląsku ułcockim społecznym, którego przyczyną według niego był podział narodowościowy: na niemieckich kapitalistów i wyzyskiwanych polskich robotników (AP w Poznaniu, Rada Narodowa w Poznaniu).

Pomoc dla Górnego Śląska traktowana jako polska racja stanu skłaniała przywódców politycznych do współpracy. Dowodem na to jest po zakończeniu powstała śląskich zarządzenie się ponadpartijnego 'Centralnego Komitetu Uczciwości Dnia Objęcia Górnego Śląska na czele z marszałkiem Sejmu Ustawodawczego Wojciechem Trzpczynskim. Znaleźli się w nim postawie wyzyskiók polskich atomów politycznych reprezentowanych w parlamencie. Komitet wydał w tej okazji specjalny manifest zatytułowany 'Witajcie, Witajcie Bracia Górnoślązacy!'. Pisano w nim z dumą: 'Po 600 latach rozłąki wyrok sprawiedliwości dziejowej częściowo rozstrzygnięty. Wy, Bracia Górnoślązacy na skrawku pozostałej piastowskiej ziemi wracacie na łono Macierzy Polskiej' (AP w Katowicach Oddział w Biurku Białej, Akcja miasta Mysłowice).

Nie tylko partie polityczne, ale także związki zawodowe zaangażowały się w pomoc dla Górnego Śląska. Tutaj informacja o tamni (owym) takim akcji w Wielkopolsce przez Zjednoczenie Zawodowe Polskie, centralę związkową, która skupiała Polaków na terenie Niemiec, przed I wojną światową. Na jej czele stał Górnoślązak, późniejszy pierwszy wojewoda śląski Józef Rymer. Wojewoda poznański apeluje o wsparcie akcji realizowanej przez organizację ZZZ z Kępy, mającej na celu powrót dla Górnego Śląska (AP w Kaliszu, Akcja miasta Kępy).

LOKALNY KOMITET P.P.S.

W niedzielę 27 lutego wygłosi odczyt Tow. R. SZCZAWIŃSKI na temat: Sytuacja polityczna a plebiscyt na Górnym Śląsku w sali kinoteatru .Corso` o g. 9¹⁵ rano.

BILETY DO NABYCIA PRZY KASIE OD 3-30 MK. NA RZECZ PLEBISYTU.

PPS bardzo aktywnie zaangażowała się w pomoc dla Górnego Śląska. Spośród jej członków rekrutowało się wielu ochotników działających później w górnośląskiej konspiracji wojskowej, przetrzymanych na podziemiu CKW PPS. Tutaj plakat organizacji socjalistycznej z Radomia zawiadamiający o wieczu w udziałem Romana Saczawickiego, znanego miejscowego działacza PPS, ówczesnego radnego miejskiego, znanego ze swojej działalności niepodległościowej (AP w Radomiu, Zbiór ulotek, plakatów i druków ulotkowych).

„Podzielcie się chlebem z powstańcem górnośląskim”

Trudna sytuacja gospodarcza na Górnym Śląsku, szczególnie jeżeli chodzi o zaopatrzenie w środki spożywcze, co było wynikiem zahamowania gospodarczego państwa niemieckiego u schyłku I wojny światowej, powodowała, że jedną z najważniejszych form popierania Górnoszlązków była pomoc materialna. Między innymi w tym celu pozyskiwano środki finansowe, ale prowadzono również zbiórki żywności. Komitet Zjednoczenia Górnego Śląska z Rzeczpospolitą z zebranej sumy 143 mln marek polskich wydał na pomoc materialną aż 42,7 mln marek polskich. Nie można już dzisiaj nawet ocenić, jak wysoka była pomoc rzeczowa w ciągu tych trzech lat, kiedy na Górny Śląsk wysyłano zboże, ziemniaki czy mięso, a nawet smalec, boczek czy groch, oddawane przez polskich gospodarzy Górnoszlązkom.

Dziś dzień Górnego Śląska — Podzielcie się chlebem z powstańcem górnośląskim!

Wspieranie materialne miało nie tylko służyć doradniej pomocy, ale było także narzędziem politycznej walki. Tutaj każdy datkę przedstawiony jako wspomnienie walki górnośląskiego robotnika „z pruską żmiją” (AP w Lublinie, Zbiór afiszów i druków ulotnych).

Labelki Komitetu Obrony Śląska Górnego prosząc o wsparcie Polaków dla Górnego Śląska wzywał po wybuchu III powstania śląskiego w maju 1921 roku do natychmiastowej, kolejnej zbiórki przeznaczanej dla Górnego Śląska. Oprócz pieniędzy oczekiwano na żywność i ubrania dla walczących powstańców śląskich (AP w Lublinie, Starostwo Powiatowe Konstantynowski).

Również ziemniaki mogły być bronią polityczną. Tutaj doniesienia polskiej prasy („Głos Prowantu” z 20 listopada 1920 roku) o niemieckich zarządkach, iż organizowany na polecenie niemieckiej centrali związkowej, Zjednoczenia Zawodowego Polakiego, przywóz kartofli w ośrodek czołej jest „polską propagandą” (AP w Płocku Oddział w Kutnie, Akta miasta Kutna).

Nawet najmniejsze gminy (tzw. gminy w ramach możliwości) środki na pomoc materialną dla Górnego Śląska. Tutaj zawiadanie potwierdzające taką zbiórkę w nadgranicznej gminie Przystajki, w dzisiejszym powiecie kłobuckim. Zbiórka przyniosła 908 marek polskie w gminie liczącej około 4 tys. mieszkańców (AP w Częstochowie, Komitet Plebiscytowy na Okręg Częstochowski).

Dla uchodźców z Górnego Śląska przebywających po I powstaniu śląskim w obozach dla uchodźców zbierano prawie wszystko, od ubrań i butów, przez robotę, aż do smalcu, a nawet igierkami. Takie listy były powiadczającymi protokoły odbioru z września 1919 roku, a także korespondencja z ofiarodawcami (tutaj list właściciela przedsiębiorcy budowlanego z Krynki, Jana Wituckiego posiadającego wysłannik wagonu z mąką, grochem, słonecznikiem, jajkami, ziemniakami) (AP w Poznaniu, Rada Narodowa w Poznaniu).

W czasie powstań śląskich apeli o pomoc materialną były szczególnie ważne. Tutaj wezwanie do zbiórki chleba w Zamościu w czasie III powstania śląskiego w 1921 roku (AP w Zamościu, Zbiór afiszów, ogłoszeń, druków ulotnych).

Przed plebiscytem na Górnym Śląsku w 1921 roku zorganizowani w całej Polsce tzw. Tydzień Górnoszląski. Również i wtedy zbierano środki finansowe, apelując o dobrovolne opodatkowanie każdego Polaka w wysokości 30 marek do końca lutego 1921 roku, bez względu na pieniądze zostaną wykorzystane podczas III powstania śląskiego (AP w Poznaniu, Akta miasta Poznania).

Wojsko Polskie pomaga powstańcom

Polska konspiracja wojskowa na Górnym Śląsku (Polska Organizacja Wojskowa Górnego Śląska) w 1919 roku opracowała swoje plany wojskowe na wzór powstania wielkopolskiego. Liczono na wsparcie, jakie uzyskają wtedy powstańcy ze strony regularnych oddziałów polskich. Nadzieje na interwencję Wojska Polskiego wzrosły po sprowadzeniu do Polski tzw. Armii Hallera z Francji. Kiedy gen. Józef Haller został dowódcą Frontu Południowo-Zachodniego, do jego sztabu w Krakowie podczas I powstania śląskiego kierowano prośby o interwencję. Sytuacja międzynarodowa uniemożliwiła wtedy taką akcję. Haller ostatecznie podjął decyzję, po jej uzgodnieniu z Naczelnym Dowództwem, by „zachować neutralność i nie wdawać się w wojnę z Niemcami”. Przez cały ten okres jednak za pośrednictwem Wojska Polskiego na teren walk docierało uzbrojenie i nowo sformowane oddziały górnośląskich powstańców złożone z uciekinierów z Górnego Śląska. Dowództwo powstańcze pod komendą Alfonsa Zgrzebińskiego działało w Sosnowcu przy bezpośrednim wsparciu WP. W latach 1920-1921 polska konspiracja wojskowa została przebudowana na wzór wojskowy przy współpracy z oficerami delegowanymi z WP. Najpierw pod nazwą Centrala Wychowania Fizycznego, a w przed III powstaniem śląskim jako Dowództwo Obrony Plebiscytu, sztab powstańcy uzgadniał wszystkie najważniejsze decyzje wojskowe z gen. Stanisławem Szepetyckim, który w 1921 roku pełnił funkcję inspektora armii w Krakowie. Z magazynów Wojska Polskiego na Górny Śląsk docierało uzbrojenie i amunicja.

Obywateli rekrutowanych przez Wojsko Polskie do walki w III powstaniu śląskim w 1921 roku umieszczano po ich powrocie do domów. Tutaj zaproszenie na taką uroczystość w Zamościu, już po rozdzieleniu walczących stron przez aliantów w lipcu 1921 roku (AP w Zamościu, Zbiór alizów, ogłoszeń, druków ulotnych).

Po zakończeniu powstań śląskich, już w niepodległej Polsce, powstały związki kombatanckie, z których największą rolę odgrywał Związek Powstańców Śląskich. Większość materiałów archiwalnych w tym celu dokumentacja oddziałów, znalazła się w Archiwum Wojskowym. Prawdopodobnie one później okres służby. Tutaj zaświadczenie wydane dla uczestnika walk z powstaniu pszczyńskiego podczas I powstania śląskiego (AP w Katowicach, Śląski Instytut Naukowy im. J. Korczewskiego w Katowicach).

W całym Wojsku Polskim prowadzono akcję informacyjną o sytuacji na Górnym Śląsku. W Marynarce Wojennej starano się łączyć idee walki o polską Pomorze i Śląsk, jako działnice zagrożone pruskim rewanżyzmem (AP w Lublinie, Zbiór alizów i druków ulotnych).

Z uciekinierów z Górnego Śląska w 1919 roku sformowano w Wojsku Polskim Pierwszy Pułk Strzelców Bytomskich. Nie mógł wziąć udziału w walkach podczas I powstania śląskiego w 1919 roku, odznaczony później w walkach z Rosją Kadziecką, m.in. w bitwach warszawskiej i nad Niemnem. Żołnierze Pułku jako ochotnicy brali potem udział w III powstaniu śląskim. Tutaj początek dziejów Pułku, uroczyście przysięga jednego z batalionów 20 kwietnia 1919 roku (AP w Katowicach, Śląski Instytut Naukowy im. J. Korczewskiego w Katowicach).

29 czerwca 1922 roku w Pszczyńcu wkraczającego na czele oddziałów polskich gen. Stanisław Szepetycki witał organizator miejscowej konspiracji wojskowej, por. Stanisław Kryżowski. Wycieczki odwiedzającym w 1921 roku za Dowództwo Obrony Plebiscytu generalowi w dowód wdzięczności symbolicznie ukłony karabin (AP w Katowicach, Śląski Instytut Naukowy im. J. Korczewskiego w Katowicach).

Nieraz było popularny na Górnym Śląsku gen. Józef Haller w przedmowa plebiscytu pisał się z osobistym apelem do Górnoszląskich. Odwołując się do ich patriotyzmu nakazywał im, by głosowali jak „kate Bóg i Ojczyzna” (AN w Krakowie, Zbiór alizów i plakatów; AP w Kielcach Oddział w Sandomierzu, Zbiór alizów i druków ulotnych).

Broń dla powstańców

Pierwsze powstanie śląskie w 1919 roku upadło głównie ze względu na brak broni i amunicji. Nie wystarczało wykradanie jej z magazynów armii niemieckiej. Od 1920 roku za pośrednictwem Wojska Polskiego na teren plebiscytowy docierały transporty z bronią. Ich apogeum przypadło na okres III powstania śląskiego. Z danych zbiorczych z tzw. Centralnego Magazynu Uzbrojenia kontrolowanego przez referat uzbrojenia Naczelnej Komendy Wojsk Powstańczych wynika, że od jesieni 1920 roku do końca maja 1921 roku przez ten centralny magazyn przeszło dla powstańców prawie 50 tys. karabinów różnej produkcji. Według najlepiej poinformowanego w tej sprawie gen. Stanisława Szepetyckiego w trakcie intensywnych walk podczas III powstania śląskiego od 3 do 31 maja z Sosnowca na Górną Śląsk dotarło 59 transportów kolejowych, w których znalazły się obok karabinów, amunicji, mundurów i żywności, także działa, granatniki i moździerze. Bez tego wsparcia ze strony Wojska Polskiego oddziały powstańcze nie byłyby w stanie powstrzymać kontrofensywy niemieckiej na Górę św. Anny.

Na zdjęciu zrobionym przez francuskiego oficera sil rozjemczych łatwo dostrzec typowe uzbrojenie śląskich powstańców w czasie walk w 1921 roku. Dominowała ręczna broń strzelczą. Oprócz niemieckich maszynów często używano również karabinów austriackich i rosyjskich. Większość z nich pochodziła z magazynów Wojska Polskiego, ale w 1919 roku powstańcom udało się również zdobyć wiele karabinów z rąk opuszczającej teren plebiscytowy armii niemieckiej (AP w Katowicach, Śląski Instytut Naukowy im. J. Korczewskiego w Katowicach).

Oddział górnośląskich powstańców w maju 1921 roku. Po prawej ciężki, po lewej lekki karabin maszynowy. Bardzo skuteczną bronią powstańców były także widoczne na zdjęciu trzonkowe granaty ręczne, wykonywane z ciężkimi samodzielnymi, z wykorzystaniem materiałów wybuchowego poeksploatowanego w górnośląskich kopalniach (AP w Katowicach, Komitet Wojewódzki PZPR w Katowicach).

Podczas zbiórek pieniężnych na pomoc dla Górnego Śląska nie ukrywano w Polsce, że chodzi o uzbrojenie śląskich powstańców, a nie tylko o działania propagandowe podczas plebiscytu. Przedstawiony na plakacie z Radomia Górnoślązak odrzuca kilof, by chwycić za broń i do tego skierowanego karabinu odnosi się wezwanie: „Radom powstańcom górnośląskim” (AP w Radomiu, Zbiór Romana Ryty).

Najgroźniejszą, a zarazem najbardziej skuteczną bronią w czasie walk powstańczych były lekkie i ciężkie karabiny maszynowe. Używano jednak również lekkich broni myśliwskiej, którą trzymano w domach, albo rekwizowano niemieckiej służbie lotnej (AP w Katowicach, Śląski Instytut Naukowy im. J. Korczewskiego w Katowicach).

Wojna na hasła i plakaty

W latach 1919-1921 wydano w Polsce niezliczoną ilość plakatów i materiałów propagandowych. Miały one mobilizować nie tylko Górnoślązaków w trakcie kampanii plebiscytowej. Były także niezbędne do utrzymywania przez prawie trzy lata gotowości polskiego społeczeństwa do pomocy Górnemu Śląskowi. W ten najprostszy sposób starano się dotrzeć do wszystkich Polaków, niezależnie od ich przekonań politycznych, wyznania, pozycji społecznej. Stąd znajdziemy wśród nich i odwoływanie się do patriotyzmu i szczerstwo i wzbudzanie współczucia.

Z archiwów: AP w Częstochowie, Komitet Plebiscytowy na Okręg Częstochowski; AP w Katowicach, Polski Komitet Plebiscytowy dla Górnego Śląska w Bytomiu; AP w Płocku Oddział w Karcie; Akta miasta Katowic; AP w Radomiu. Zbiór afiszy, plakatów i druków ulotkowych.

ROMAN HOROSZKIEWICZ

Na powstańczym froncie ...

Działania wojenne w III Powstaniu Śląskim w 1921 roku należy pod względem terenowym podzielić na dwie części: walki na froncie, który można nazwać „zachodnim” lub „zachodnim” i działania na froncie „wewnętrznym”, to jest „czarnym” miast Bytomia, Katowic i Gliwic. Czynności narzucały stoczenie tych miast przez oddziały powstańcze, bez skrajnego zajmowania ich.

Front zewnętrzny rozciągał się (patrz mapa) od Górzowa, w powiecie oleśkim, przez Stare Oleśno, Wąsiny, Kąkol, Zębów, dalej przez Myślib, Izbicko, Wielki Kamień, Gągoń, Górowo, Zdziszowice do Odry i następnie wzdłuż Odry, aż do Zabelkowa, w powiecie zaborowskim.

Na była to linia stała. Oddziały powstańcze kwaterowały wzdłuż niej w wielu wsiach i leśniczówkach, okupując się w niektórych ważniejszych miejscowościach, oraz patrolując i ubezpieczając trasę przed oddziałami niemieckimi.

Na zamierzano tu opierać się, ani w czasie żadnych działań, chociaż nie tylko o przeobrażenie obsady tego „pasu granicznego”, terenu zajętego przez powstańców w czasie od 5 do 20 maja 1921 r. Północny front polubowcy uważali również niezmienny, front północny podobnie — a jedyną frontem frontowy (składek między Kędzierzyna a Wielkim Kamieniem) przesunął się poza Górkę św. Anny. Władze zmiały nastąpiły dopiero około 1 czerwca, gdy wojska alianckie, głównie angielskie i francuskie, poszły wchodzić pomiędzy oddziały polskie i niemieckie, rozdzielając je pasem neutralnym.

III Powstanie Śląskie wybuchło w nocy z dnia 2 na 3 maja 1921 r. na całym terenie plebiscytem, zamieszkałym przez Polaków, w powiatach zachodnich i środkowych Górnego Śląska. W miastach Katowicach, Bytomiu i Gliwicach skupili się Niemcy. W związku z tym komitety alianckie, sprawująca wówczas władzę na terenie plebiscytem, zapoczątkowała powstanie interwencji zbrojnej na wypadek próby zajęcia wymienionych miejscowości.

Naczelny dowództwo wojsk powstańczych podzieliło oddziały na trzy grupy: „Wschodnią”, „Południową” i „Północną”. Podział ten bardzo szybko okazał się decyzją nie przemyślaną i błędna. Nierozwinięta grupa wschodnia — środkowa („zachodnia”) rozciągała się na całym przednim powstaniu. Nie wiem, jaka była koncepcja terenowa naczelnego dowództwa. Czy oddziały powstańcze miały najpierw wyznaczyć oddziały grupy „Wschodniej” czy też grupy „Północnej” i „Południowej” miały wyznaczyć od swych skrajności w Gopalinie Górkę św. Anny, granicę obu grup?

Kędzierzyna, a najważniejszy odcinek frontu (od Kędzierzyna do osady Wielkiego Kamienia, na którym centralnym punktem był przyczółek niemiecki, chroniący przeprawę przez Odrę) zaczęto właśnie reorganizować (17—18 maja). W czasie tej reorganizacji Niemcy odebrali.

Dowodem tego, że potrzebę reorganizacji odcinka frontu środkowego odczuwano już wcześniej, było utworzenie przez dowództwo grupy „Wschodniej” dnia 13 maja — 1 dywizji powstańczych. Miała ona objąć odcinek przed Górką św. Anny.

Wzdłuż więc frontu powstańczego działali w czasie od 5 do 21 maja — od Górzowa do Wielkiego Kamienia: grupa „Północna”, podzielona na trzy podgrupy: „Regulus” (dowódca Tadeusz Kulak), „Linia” (dowódca Mendroszewski), „Bartosz” (dowódca Andrzejewski). Między Wielkim Kamieniem a Kędzierzyna front obsadziła 1 dywizja powstańcza (dowódca Ludwik Łaskowski), a od Kędzierzyna aż do granicy między do Zabelkowa, grupa „Południowa”, podzielona na trzy polki: zachodnio-koniska, wschodnio i rybnicki.

Podstawą organizacyjną wojsk powstańczych był początkowo batalion, liczący 400—1.000 ludzi. Około 1 czerwca tę swobodną i wygadną w skąd organizację, zaczęto dowództwem zaczęto zmieniać na reorganizację pułkową, tworząc pułkownika 14, a następnie 16 pułków. Organizacji tej nie skończyła i na jej się wyniło sporo batalionów (istniał np. bardzo duży pułk

Roman Horoszkiewicz

W śląskich szeregach powstańczych (4)

Czy Francuzi pomagali powstańcom?

Jeżeli chodzi o ogólną ilość oficerów polskich w całej armii powstańczej, to w maju nie było ich chyba więcej jak około 200 na około 35.000 powstańców.

Na tym tle można sobie jasno wyobrazić różnicę, jaka istniała między oddziałami polskimi a niemieckimi. W oddziałach niemieckich górowali przecież zawodowcy, zwolani z całych Niemiec. Dowodzenie nimi było ogromnie ułatwione, dzięki wielkiej ilości oficerów na wszystkich stanowiskach.

Jakież więc mieli szanse — formalnie rzecz biorąc — dowódcy powstańczy wobec kapitanów i majorów niemieckich, dowodzących plutonami i kompaniami? Przecież młodzi oficerowie WP pracujący, jako doradcy taktyczni przy dowódcach batalionów i pułków powstańczych, przeciwstawiać musieli swoją porucznikowską czy też kapitańską wiedzę, pułkownikom sztabu generalnego i generałom niemieckim. Powstańczy zaś miejscowi dowódcy oddziałów, w przeciwstawieniu do oficerów niemieckich, byli w większości ludźmi, którzy przedtem mieli z wojskiem bardzo mało do czynienia. Robotnicy, górnicy i chłopci, wśród których było nieco podoficerów armii niemieckiej, dowodzili plutonami, kompaniami, batalionami i nawet pułkami czy grupami bojowymi.

Osobną grupę dowódców stanowili oficerowie armii Hallera, Górnoślązacy i Poznaniacy, którzy jako żołnierze niemieccy dostali się w czasie wojny do niewoli francuskiej, z armią Hallera powrócili następnie do Polski, a w okresie plebiscytu przybyli na Górny Śląsk. Byli oni przeważnie zweryfikowani jako porucznicy WP. Występowali często w starych mundurach hallerowskich. Osobną grupę stągowili oficerowie APO (plebiscytowej policji pararytetycznej), wstępujący również w mundurach i posiadający stopnie APO.

Trzeba także pamiętać, że oddziały powstańcze nie były przygotowane na tak długi okres czynności bojowych, nikt bowiem nie przypuszczał, że powstanie zamieni się w prawdziwą wojnę. Jednak zapal pierwszych majowych dni działał prawdziwe

cuda. Przecież powstaniec poza karabinem ze szczupłą ilością amunicji nie miał zupełnie żołnierskiego sprzętu. Tylko ten, kto zna zbiorowe życie wojska i jego codzienne potrzeby zrozumie, ile trzeba było zdolności organizacyjnych, ile improwizowanych zarządzeń, by zaradzić rozmaitym brakom amunicyjnym, żywnościowym, ubraniowym czy wreszcie zdrowotnym. Improwizowano, a improwizacje te dawały jednak dodatnie rezultaty.

Wspomnieć należy także o stosunku wojsk alianckich do powstańców. W latach 1920—1922 obszar plebiscytowy Górnego Śląska wyłączony był z państwa niemieckiego i chociaż pozostała tu dawna administracja niemiecka, to podlegała ona Komisji Międzynarodowej Alianckiej, złożonej z przedstawicieli Anglii, Francji i Włoch. To zakwestionowanie przynależności Górnego Śląska do Niemiec bolało Niemców najbardziej. Przewodniczącym komisji był francuski generał **Le Rond**, w powiatach działali alianccy komisarze, oficerowie trzech okupacyjnych armii, którzy dysponowali oddziałami wojskowymi. Najsilniejsze były oddziały francuskie, następnie włoskie, najmniej było angielskich, które wzmocniono dopiero pod koniec czerwca. Wojska okupacyjne liczyły z początkiem maja około 14.000 ludzi, a pod koniec powstania około 18.000. **Gen. Hofer**, niemiecki dowódca stwierdza, że obowiązkiem ich było niedopuszczenie do powstania, a w wypadku wybuchu, stłumienie go.

Rząd polski (i niemiecki również) ogłosił oficjalnie neutralność. Trzeba podkreślić fakt, że powstańcy jako odznakę nosili opaski **biało-niebieskie** (kolory Górnego Śląska). Naturalnie, że używano i opasek **biało-czerwonych** oraz takichże sztandarów, niektóre zaś bardziej radykalne oddziały zakładały **opaski czerwone**. Najradykalniejsze, komunistyczne wystąpienia miały jednak miejsce prawie wyłącznie we wschodnich okolicach robotniczych.

Francuzi (piszę o wojskowych władzach terenowych) sprzyjali powstańcom, a nawet ich dyskretnie popierali. Anglicy byli

Jeden z oddziałów powstańczych walczących w nadodrzańskich lasach.

Roman Horoszkiewicz

W śląskich szeregach powstańczych (5)

Ilu było powstańców?

W pierwszych dniach powstania mieliśmy przewagę, która zawsze daje zaskoczenie przeciwnika i przewagę także liczbową. Niemcy dopiero ściągali swe główne siły na Górny Śląsk. Rezerw ludzkich na miejscu nie mieli. Miasta, gniazda germanizmu zostały otoczone i odcięte od terenu. Powstańcy nie zdobyli ich, wobec kategorycznego zakazu władz alianckich, „cernowali” je tylko, tj. trzymały w blokadzie bez walk. Dotychczasowe obliczenia sił walczących w powstaniu przedstawiają ilość powstańców bardzo różnie, a to w granicach między 25.000 a 60.000!!! (gen. Hofer). Liczbę wojsk niemieckich wszyscy oceniają na około 30.000. Trzeba tu przede wszystkim pamiętać o odpowiedniej interpretacji tych obliczeń.

Liczba np. około 40.000 powstańców została może osiągnięta w jakimś zbiorczym raporcie. Ilu zaś z nich było w danym czasie naprawdę w szeregach, tego nie wiedział wtedy ani wyższy dowódca, ani nie stwierdził nigdy żaden historyk. Każde obliczenie wszystkich powstańców zawiera w sobie także liczbę ludzi użytych do „cernowania” miast Katowic, Bytomia i Gliwic, a których było najmniej około 10.000. (Dziwiło mnie zawsze, że zorganizowane w tych miastach oddziały niemieckie, liczące np. w samych Gliwicach około 6.000 ludzi, nie próbowały zdecydowanym, masowym atakiem przebić się na otwarte pole).

Na froncie zaś tworzyli Niemcy zwarte

oddziały żywione i płacone regularnie. Nie mając związku z terenem, obce dla miejscowej ludności, trzymały się one z konieczności razem. Liczba 30.000 żołnierzy podawana przez wojskowe czynniki niemieckie była rzeczywistym wykładnikiem sił okupanta, stojących do dyspozycji dowództwa. Co innego powstańcy. Pamiętam, jak dziwiłem się początkowo, stwierdzając w oddziałach stan liczbowy nieraz zupełnie różny od podawanego w bardzo nieregularnych raportach. Powstańcy nie liczyli się z dyscypliną. Każdy dowódca oddziału uważał się za uprawnionego do dawania urlopów i zwolnień. Ilekroć tłumaczono brak w szeregach koniecznością wyjazdu „po chleb”, „po białiznę”, czy nawet po prostu pójściem tylko na kilka dni „do domu”.

— Ale oni zaraz wrócą! — objaśniano.

I rzeczywiście! Wracali, wspaniali, dzielni ludzie. Nic nie można było dokazać z nimi twardym rozkazem, czy krzykliwą komendą. Własny przykład, dobre słowo, sam przyjazd wreszcie w krytycznej chwili samochodu dowództwa podtrzymywał i dodawał ducha, naprawiał dyscyplinę, wiązał organizacyjnie szeregi. Nie ulegało wątpliwości, że do bitwy oddziały zawsze staną i że w czasie niej przybiegnie nieraz kilku („spóźnionych”, niosąc w węzłkach chleb, czy w torbie garść amunicji).

Armia powstańcza podzielona była na trzy grupy. Grupa Południowa (dowódca Władysław Sikorski, szef sztabu Brunhorst - Grzeszkowiak) — miała siedzibę do-

WENĄTRZSZKOLNY KONKURS

„HISTORIA POWSTAŃ ŚLĄSKICH”

*Orzeł ze sztandaru
powstańczego*

***Zanim przystąpisz do rozwiązywania zadań przeczytaj
zasady rozwiązywania testu:***

- Czas trwania testu 45 minut
- *Maksymalna liczba punktów do uzyskania 33*
- Błędne odpowiedzi będą uwzględniane jako punkty ujemne, dlatego uważnie wypełniaj test
- W teście znajdują się zadania, w których należy podać więcej niż jedną odpowiedź
- Wpisuj odpowiedzi pod pytaniami i w miejscach zaznaczonych kropkami
- Pamiętaj, aby wyraźnie zaznaczać prawidłową odpowiedź, zwłaszcza w przypadku skreśleń.
- Uzupełnij dane osobowe

Klasa.....Numer w dzienniku.....

POWODZENIA

1. Pierwszym przewodniczącym POW Górny Śląsk był **(1pkt)**:

- a. Adolf Lampner
- b. Józef Grzegorzek
- c. Zygmunt Rumpfeld
- d. Zygmunt Wiza

Odp

2. Przewodniczącym Międzysojuszniczej Komisji Rządzącej i Plebiscytowej był **(1pkt)**:

- a. gen Henri Le Rond
- b. Harold F.P. Percival
- c. Wojciech Korfanty
- d. Andreo de Marinie Stendardo

Odp.....

3. Największy pomnik przedstawiający działania powstańcze, przedstawiony na zdjęciu znajduje się w **(1pkt)**:

<https://pl.wikipedia.org/>

- a. Bytom
- b. Myslowice
- c. Katowice
- d. Prudnik

Odp.....

4. Uzupełnij zdania **(5pkt)**:

Siedziba Polskiego Komisarjatu Plebiscytowego znajdowała w Hotelu(podaj jego nazwę), który znajdował się w.....(podaj nazwę miejscowości). Od (podaj rok), na jego czele stał.....Niemieckim Komisarjatem Plebiscytowym kierował.....

5. Połącz ilustrację z odpowiednią postacią (3pkt):

<https://pl.wikipedia.org/>

a. Alfons Zgrzebniok

b. Józef Grzegorzek

c. Henri Le Rond

d. Wojciech Korfanty

Odp. 1.....2.....3.....

6. Drugie powstanie zakończyło się (1pkt):

a. 24 sierpnia 1920r

b. 25 sierpnia 1921r

c. 26 sierpnia 1920r

d. 25 sierpnia 1920r

Odp.....

7. Połącz grupy operacyjne III powstania śląskiego z ich dowódcami (wpisz cyfrę obok grupy operacyjnej) (3pkt):

a. Grupa Południe

b. Grupa Północ.....

c. Grupa Wschód.....

1. kpt. Alojzy Nowak

2. kpt. Karol Grzesik

3. pplk Bronisław Sikorski

8. Niemiecki komisariat plebiscytowy był zlokalizowany w **(1pkt)**:

a. Katowicach

b. Opolu

c. Bytomiu

d. Mysłowicach

Odp.....

9. Masakra w kopalni „Mysłowice” poprzedziła **(1pkt)**:

a. wybuch II powstania śląskiego

b. plebiscyt na Górnym Śląsku

c. wybuch I powstania śląskiego

a. wybuch III powstania śląskiego

Odp.....

10. W czasie III powstania śląskiego por. Tadeusza Puszczyńskiego-Wawelberg był odpowiedzialny za przeprowadzenie akcji **(1pkt)**:

a. „Odra”

b. „Droga”

c. „Wawelberg”

d. „Mosty”

Odp.....

11. Międzysojusznicza Komisja Rządząca i Plebiscytowa objęła władzę nad obszarem plebiscytowym **(1pkt)**:

a. 10 lutego 1919r

b. 11 lutego 1920r

c. 1 stycznia 1921

c. 20 lutego 1921r

Odp.....

12. Po II powstaniu śląskim powstaje tzw. Policja Plebiscytowa, czyli **(1pkt)**:

a. Sipo

b. DOP

c. Apo

d. Zipo

Odp.....

13. Napisz, kto i kiedy wygłosił poniższe słowa oraz podaj oficjalny tytuł wystąpienia. Podaj bezpośredni skutek wygłoszenia tych słów **(4pkt)**:

Rodacy!

„Rząd Polski odwołał mnie ze stanowiska komisarza plebiscytowego, ponieważ niezdolny byłem przeszkodzić wybuchowi ruchu zbrojnego. Nie jestem już komisarzem plebiscytowym, ale jestem krwią z krwi, kością z kości Waszej, synem biednego ludu górnośląskiego, który od 20 lat cieszy się Waszym zaufaniem, który przez lat 20 walczy razem z Wami za prawa i wolność Górnego Śląska. Jako Wasz brat, zawezwany przez walczących powstańców, strajkujących robotników i w porozumieniu się z naszymi partiami politycznymi, stoję na czele naszego ruchu. Czynię to, dlatego, aby ruch ten szlachetny przez zbrodnicze jednostki nie został zamieniony na anarchię, by nie działy się zbrodnie i przestępstwa, by normalny bieg życia czym prędzej został przywrócony. Musimy zrzucić z siebie wszelkie ślady jarzma prusko-niemieckiego. Zwycięstwo osiągniemy za wszelką cenę i nie ma takiego mocarza na świecie, który by nas mógł okuć ponownie w kajdany germańskie(…).”

<https://pl.wikipedia.org/>

Autor.....

Data ogłoszenia (rok).....

Tytuł.....

Skutek.....

14. Bitwa o Górę św. Anny trwała do **(1pkt)**:

- a. 26 maja 1920r
- b. 26 maja 1921r
- c. 18 maja 1921r
- d. 20 maja 1921r

Odp.....

15. Plebiscyt na Górnym Śląsku odbył się **(1pkt)**:

- a. 20 III 1920r
- b. 20 III 1921r
- c. 21 III 1920r
- d. 22 III 1921r

Odp.....

16. Rozpoznaj postać przedstawioną w opisie **(1pkt)**:

Był pierwszym, który ruszył ze swoim oddziałem do [II powstania śląskiego](#). Od grudnia 1920 do kwietnia 1921 był komendantem POW Górnego Śląska w powiecie katowickim. W [III powstaniu śląskim](#) był dowódcą [1 pułku katowickiego](#). Nosił wtedy pseudonim "Stawski".

- a. Mikołaj Witczak
- b. Walenty Fojkis
- c. Alfons Zgrzebniok
- d. Jan Wyglenda

Odp.....

17. Hrabia Maciej Mielżyński stał na czele **(1pkt)**:

- a. I powstania śląskiego
- b. II powstania śląskiego
- c. III powstania śląskiego
- d. nie brał udziału w powstaniach

Odp.....

18. Rozwiń skróty **(2pkt)**:

POW.....

DOP.....

19. Jak nazywała się popularna piosenka śpiewana przez powstańców śląskich? **(1pkt)**

- a. Już zachodzi czerwone słoneczko
- b. Hymn powstańczy
- c. Czerwony sztandar
- d. Śląscy Szeregowcy

Odp.....

20. Podaj daty dzienne **(2pkt)**:

a. Wybuchu II powstania śląskiego.....

b. Podpisana polsko-niemieckiej konwencji Genewie dotyczącej Górnego Śląska (wystarczy rok).....

Odpowiedzi :

1. b.

2. a

3. c

4. Lomnitz, Bytom,. 1920, Wojciech Korfanty, Kurt Urbanek

5. 1 - a.. A. Zgrzebniok, 2 –d Wojciech Korfanty 3 - .c. Henri Le Rond

6. d.

7. a-3 b-1 c-2

8. a

9. c

10. d

11. b

12. c

13. Wojciech Korfanty, 1921 r., Manifest do Ludu Górnośląskiego

skutek: Wybuch III Powstania Śląskiego

14. b

15. b

16. b

17. c

18. Polska Organizacja Wojskowa, Dowództwo Obrony Plebiscytu

19.a

20. a. 19/20 sierpnia 1920, b.1922